

PIROTSKI ČILIM SA GRBOM
KRALJEVINE SRBIJE

Dimenzije: 136 x 207 cm

Materijal: vuna

Poreklo: grad Pirot, Srbija

Period: 1882. god.

Pirotski zidni čilim velikih dimenzija, izuzetnog umeća izrade i izvanrednog kvaliteta izrađen je povodom krunisanja kralja Milana Obrenovića 1882. godine. Čilim je tkan kompaktno, čime je dobijena ujednačena površina identična sa obe strane čilima. Čilim je veoma tanak, što je svojstvo starijih pirotskih čilima, tako da se on sa sigurnošću može datirati u 19. vek. Centralni motiv na čilimu je grb Kraljevine Srbije sa belim dvoglavnim orlom na štitu crvene boje iznad kojeg se nalazi kraljevska kruna sa krstom. Ovi motivi

postavljeni su na pozadinu u vidu kraljevskog plašta, a na vrhu je još jedna kraljevska kruna sa krstom. U uglovima ćilima nalzi se još četiri amblema kraljevine Srbije u vidu dvoglavih belih orlova sa crvenim štitom na grudima, unutar kojeg se nalazi srpski simbol sa četiri ocila. Grb kraljevine i četiri amblema nalaze se na zelenoj pozadini. Ćilim je uokviren bordurom u bordo nijansi crvene boje, sa nazubljenim unutrašnjim ivicama.

Ćilim je bio ponuđen na aukcijskoj prodaji aukcijske kuće „*Druot*“, u Parizu, 2016. godine. U katalogu je navedena procena između € 2500 - € 5000. Ćilim je kupljen sa namerom da se ovaj predmet od istorijskog interesa vrati u Srbiju. S obzirom na povod, motive koji su na njemu prikazani, kao i na visoko zanatsko umeće izrade, ćilim se može smatrati delom od izuzetnog kulturnog značaja, sa svim svojstvima kulturnog dobra.

Pirotski ćilim kao deo vizuelnog identiteta Srbije

Kneževina Srbija proglašena je 1815. godine, tada je Srbija nakon viševekovne otomanske vlasti ponovo postala nezavisna država. Trebalo je da prođe nekoliko decenija kako bi u sastav slobodne srpske države ušle i teritorije sa juga zemlje, a Berlinskm sporazumom 1878. grad Pirot ulazi u sastav kneževine Srbije. Veoma brzo je prepoznat potencijal ćilimarstva u Pirotu, kao način da se unapredi ovaj siromašni kraj. Država odvaja značajna finansijska sredstva za razvoj ove zanatske grane, uspostavljaju se škole tkanja, kao i trgovinske mreže. Tako pirotski ćilim postaje deo vizuelnog identiteta nove srpske države. U Pirotu je ćilimarstvo bilo razvijeno vekovima, a kada su Osmanlije uvidele da je mnogo povoljnije da nauče lokalno stanovništvo da izrađuje ćilime sa njihovim šarama, nego da uvoze ćilime sa istoka, ćilimarstvo u Pirotu dobija dodatni podsticaj. Pirotske tkalje su koristile čitav niz raznolikih dekorativnih motiva na svojim ćilimima. Među njima je bilo onih drevnih – starosloveskog porekla, ali i onih koji su poticali sa bliskog i srednjeg istoka, i koje su sa sobom doneli osmanski osvajači. Ovi motivi, koji su često imali i određena značenja i svojstva, kao na primer svojstvo zaštite od uroka, bili su skladno raspoređeni na ćilimu, ritmično se ponavljajući. Omiljena boja pozadine kod pitortskih ćilima bila je crvena, kao simbol života i radosti, ali i kao simbol hrišćanstva i žrtve Isusa Hrista. Ćilimi su se izrađivali na vertikalnom razboju tehnikom klečanja, a krajnji proizvod bio je ćilim sa identičnom prednjom i zadnjom stranom.

Međutim pored ćilima sa šarama od raznolikih dekorativnih motiva, postojala je posebna grupa ćilima na kojima su bili prikazani grbovi i državni simboli. Ovi ćilimi su se uglavnom izrađivali po porudžbini, bili su posebnog kvaliteta i vršili su svoju funkciju u javnom životu Srbije.

Ćilim je bio sastavni i neizostavni deo enterijera u domovima srpskih građana, a to je ostao i kada su prihvaćeni evropski trendovi i stilovu u uređenju ambijenta. Ćilimi nisu pokrivali samo podove, i prekrivači za krevete bili su u vidu ćilima, a ćilimi su krasili i zidove prostorije, pri čemu su u tom slučaju mogli biti podloga za izlaganje kolekcije

porodičnog oružja. Čilimi su bili prisutni i u javnim prostorima, tako da su zidovi sprskog parlamenta prilikom zasedanja skupštine bili ukrašeni velikim pirotskim ćilimima. Tokom važnih događaja i ceremonija deo dekora činili su i pirotski ćilimi. Kao svedočanstva o tome sačuvane su fotografije sa svadbe Drage Mašin i kralja Aleksandra Obrenovića, na kojima možemo videti upravo venčani par kako stoji na pirotskom ćilimu, ispred Saborne crkve. Takođe posoje fotografije na kojima možemo videti da je balkon sa kojeg je kralj Aleksandar Karađorđević pozdravljao narod bio je ukrašen pitorskim ćilimima. Dakle pirotski ćilim je bio prisutan u javnom životu Srbije, a među tim ćilimima bili su i oni sa grbovima spske države.

Na velikoj Svetskoj izložbi u Parizu 1900. godine srpski paviljon je bio dekorisan ćilmima iz Pirota, i tada su oni prepoznati kao originalni autohtoni srpski proizvod. Kritika je sa odobravanjem dočekala ove lepe ćilime maštovitih i skladnih šara, i zanimljivih i harmoničnih kombinacija boja.

Pirotski ćilim sa grbom Kraljevine Srbije i amblemima srpske države spada u važnu grupu pirotskih ćilima koji su se uvek izrađivali sa posebnom pažnjom i velikim poštovanjem. Ovaj tip ćilima bio je značajan deo vizuelnog identiteta slobdone srpske države.

Za „AntiqueArt“

Melisa Niketić

Akademija za umetnost i restauraciju

Palazzo Spinelli, Firenca, Italija

(Odsek restauracija nameštaja i procena antikviteta)